

Список використаних джерел

1. Hinduja, S. & Patchin, JW 2018 Cyberbullying Identification, Prevention, and Response. Cyberbullying Research Center. - URL: <https://cyberbullying.org>
2. Бретт Д. Жила была девочка похожая на тебя. из-во «Класс», 2006, с. 8
3. Гандзілевська Г.Б. Життєві сценарії українських емігрантів (психолого-акмеологічний дискурс): монографія. Острого: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2018. 484 с.
4. Лазаренко І.В. Провідні принципи літературно-психологічного аналізу художнього твору. Українська література. 2013. № 10. С. 31-33.
5. Найденова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу: підручник\ Л. А. Найденова; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 244 с.
6. Ратінська О. М. Психологічний аналіз казки г. Х. Андерсена «Гидке каченя» крізь призму протистояння булінгу. *Наративна психологія: теорія, емпірика, практика*. Доповіді ключових спікерів I Всеукраїнської науково-практичної конференції (29–30 листопада 2019 р., м. Кривий Ріг). – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2020. – 70 с. – URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3680>
7. Ратінська О.М Проблеми хейтерства у дітей та підлітків в умовах он-лайн навчання. Тенденції та перспективи розвитку психології та соціальної роботи в сучасному суспільстві: Збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., м. Одеса, ОНУ імені І. І. Мечникова, 5 листопада 2020 р. С 219.
8. Українка Л. Три метелики. Київ: Вид. Навчальна книга – Богдан, 2017. 32 с.
9. Українка Л. Біда навчить. Київ: Вид. Навчальна книга – Богдан, 2006. 38 с.

Романів Х.Л.

ст. 5 курсу

факультету педагогіки, психології

та соціальної роботи,

науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор,

Романюк С.З.

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, Україна

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ

ЛЕСІ УКРАЇНКИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства перед системою вітчизняної освіти, і в першу чергу початковою школою, яка перебуває в процесі докорінного оновлення, стоїть завдання забезпечити в зростаючих поколіннях формування не тільки життєво важливих компетентностей, але й національну свідомість, від якої залежить їх громадянська позиція, отже й майбутнє держави. Цьому насамперед сприяє затвердження нових стандартів

освіти, модернізація педагогічних технологій та дидактичного супроводу, які спрямовані на становлення людини як особистості, фахівця, громадянина, досягнення її успіху в усіх сферах життєдіяльності.

Важливим засобом вирішення зазначених завдань є всебічне пізнання нашої історії, освоєння творчої спадщини видатних особистостей, які зробили вагомий внесок у розвиток освіти, науки та культури України. До таких особистостей в українській педагогіці належить всесвітньо відома поетеса Леся Українка (Лариса Петрівна Косач). Її освітня діяльність та педагогічні погляди значно випереджали ряд навчально–виховних думок того часу та розвивалися за певними педагогічними принципами.

Вивченню особистості та діяльності Лесі Українки присвячені роботи літературознавців, критиків, біографів та діячів культури – А. Каспрука, А. Костенка, А. Бичко, А. Діба, В. Агеєва, Д. Донцова, Є.Шабліовського, І. Денисюка, М. Деркач, М. Мороза, Л. Міщенко, О. Бабишкіна, О. Дейча. Останнім часом з'явилися дослідження філософських, історичних, політично-соціальних поглядів письменниці (А. Криловець, Л. Скупейко, Ю. Багаліка, Ю.Кузьминець). Детальний аналіз педагогічних ідей Лесі Українки в контексті проблематики сучасної освіти здійснили В. Струманський, В. Смаль, І Шиманська, Л. Артемова, М. Гриньова, Н. Шевченко, О. Березюк та ін.

Леся Українка — українська письменниця, перекладачка, фольклористка, культурна діячка. Її називають красою і гордістю нації, геніальною дочкою українського народу, духовним вождем української інтелігенції. У її особистісному становленні і громадянському змужнінні провідну роль відіграла її рідна мати щира патріотка України Олена Пчілка, вся діяльність якої була спрямована на поширення національної освіти. Вона не захотіла віддавати своїх дітей до російської гімназії, тому всі вони виховувалися й навчалися в сім'ї.

У домашніх умовах Леся Українка отримала ґрунтовну освіту і протягом усього життя не припиняла самоосвіти. Володіла десятима мовами (німецькою, французькою, англійською, італійською, грецькою, латинською, польською,

болгарською та іншими), глибоко знала історію, світову літературу, філософію, добре грала на фортепіано, мала гарний голос, захоплювалася живописом. Перебуваючи на лікуванні в Криму, на Кавказі, в Австрії, Німеччині, Італії, Єгипті, Леся Українка збагачувалася враженнями, вивчала життя людей різних країн і змальовувала його в своїх літературних творах [1].

Леся Українка здійснила детальний аналіз стану школи та освіти того часу, запропонувала низку важливих положень про виховання всебічно розвинених, вольових особистостей. Надавала перевагу демократичному навчанню та наполягала на народній системі навчання і виховання. Відома поетеса відстоювала рідну мову, культуру, національні традиції у вихованні та навчанні. До того ж сама з раннього дитинства цікавилася проблемами тогочасної культури, освіти та навчально–методичною літературою. Доказом цьому є складений нею у 1902 році збірник «Дитячі ігри, пісні та казки Ковельського, Луцького і Новоград-Волинського повітів Волинської губернії», а також виданий у 1917-1918 рр. збірник «Народні мелодії з голосу Лесі Українки».

При цьому педагогічні здібності поетеси та брак якісних підручників наштовхнули її на думку написати для меншої сестри підручник стародавньої історії східних народів. У 1891 р. книжка на 15 друкованих аркушів була закінчена. Та роботу над навчальною книгою Леся Українка вважала незавершеною і тому тільки в останні роки життя дала згоду на її друкування. У підручнику письменниця повсякчас спрямовує думку читача на роздуми про долю рідного народу, зіставляючи минуле життя із сучасним. Відтворення стародавньої історії східних народів пройнята повагою до трудящих, співчуттям до їх визвольної боротьби, гнівом проти поневолення. Підручник «Стародавня історія східних народів» є яскравим свідченням глибокої обізнаності Лесі Українки з історією багатьох народів [2].

Не менше уваги у своїй творчій діяльності Леся Українка приділяла освіті, вона надзвичайно хвилювалась і за стан тогочасної початкової школи. Поетеса вважала, що найважливішим завданням є навчити дітей розуміти зміст прочитаного, а не тільки вміти читати. Ці думки були опубліковані у 1895 році

у журналі «Народ» в статті під назвою «Школа». Також у цій статті, крім критики церковно-патріальних шкіл, поетеса показала справжнє становище учителів. Вона вважала, що тогочасний підхід до навчання не забезпечує реалізацію програми освіти та самонавчання і самовиховання особистості учня.

Леся Українка присвятила багато творів найменшим читачам, оскільки поетесу хвилювало те, що видається дуже мало творів для дітей українською мовою. Найтісніше авторка співпрацювала із такими журналами, як «Перший вінок», «Дзвінок», «Ілюстрована бібліотека для молодіжі, міщан і селян» та «Молода Україна».

Найбільше поезій Лесі Українки, призначених для маленьких читачів, було розміщено на сторінках журналу «Дзвінок», який став виданням, що несло культуру і просвіту дітям.

Уперше твір Лесі Українки з'явився у цьому виданні в 1890 році. Ним стало оповідання «Метелик» (1890 р., № 14, С. 106), написане у 1889 році. Поезія «Мамо, іде вже зима...» побачила світ на сторінках журналу в № 22 за 1890 р. (с.169). Крім цих творів, на сторінка журналу «Дзвінок» були опубліковані вірш «Вишеньки» («Поблискують черешеньки в листі зелененькім...») (1891, № 14, С. 115), оповідання «Біда навчить» (1891р., № 23, С. 186-187), «На зеленому горбочку» (1898 р., № 17-18, С. 277), «Надія» (1898 р., № 20, С. 315), «До руської дитини» (1900 р., № 16, С. 251), «Діточе віче» (1910 р., № 3-4, С. 34-35) та вірш на роковини Шевченка «Колись нашу рідну хату...» (1912 р., № 13, С 201) [3].

Леся Українка вважала, що учитель – це в першу чергу щирий друг, порадник та старший товариш. А щоб стати таким учителем, потрібно бути професіоналом та доступно і науково викладати свій предмет, вміти викликати інтерес до вивчення предмета, вміти зацікавити учнів. На її думку, вчителем може називатися лише та людина, яка є прикладом для учнів, орієнтує на справжні цінності життя і виховує їх. Такий образ учителя змальовано у п'єсі «У пущі» в особі Ричарда Байрона, який не лише передає свої професійні

знання і вміння скульптора учневі, а й щиро вболіває за обриси формування, «ліплення його душі» [4, с. 50].

Також Леся Українка велику увагу приділяла питанням освіти дорослих та наполягала на організації колективних читань для народу. З цією метою нею був складений каталог видань для таких читань. Особливе місце займали популярні брошури, які давали істинну уяву про найважливіші соціально-політичні проблеми та правдиво висвітлювали вітчизняну й світову історію.

Можна зробити висновок, що педагогічні погляди та поетична творчість Лесі Українки є важливим внеском у проблему розвитку особистості. При цьому поетеса не написала педагогічних праць щодо методик виховання і навчання учнів та організації освітньо–виховного процесу. Але завдяки оточуючим, вихованню в сім'ї, в якій зростала юна поетеса, вона створила свою педагогічну систему, підтверджувала принципи зв'язку навчання з життям та родинної педагогіки. Тому творчість Лесі Українки є джерелом новітніх ідей для науковців, практиків та всього суспільства. Її творча спадщина заслуговує на активне використання в освітньому процесі сучасної початкової школи, позаяк ґрунтується на педагогічних, гуманістичних та національних засадах, на загальнолюдських морально-етичних цінностях.

Список використаних джерел

1. Артемова Л.В. *Історія педагогіки України* : підручник. Київ: Либідь, 2006. 424 с. – Режим доступу: https://subject.com.ua/psychology/history_pedagog/22.html.
2. Березюк О.С. *Педагогічні погляди Лесі Українки*. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2001. № 7. С. 22—24
3. Мороз М.О. *Літопис життя та творчості Лесі Українки*. Київ: Наукова думка, 1992. 632 с.
4. Струманський В.П. *Педагогічні погляди Лесі Українки*. Початкова школа. 1996. №2.